

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

Na temelju članka 8. stavka 10. Zakona o strukovnom obrazovanju (»Narodne novine«, broj 30/09, 24/10, 22/13 i 25/18) ministrica znanosti i obrazovanja donosi

**ODLUKU O DONOŠENJU NACIONALNOG KURIKULUMA ZA STRUKOVNO
OBRAZOVANJE**

I.

Ovom odlukom donosi se Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje.

II.

Sastavni dio ove odluke je Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje.

III.

Ova odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 602-03/18-05/00046

Urbroj: 533-05-18-0001

Zagreb, 9. svibnja 2018.

MINISTRICA

prof. dr. sc. Blaženka Divjak

NACIONALNI KURIKULUM ZA STRUKOVNO OBRAZOVANJE

PREDGOVOR

Prvi Nacrt Nacionalnoga kurikuluma za strukovno obrazovanje izradili su: Ljubica Banović, Učenički dom Marije Jambrišak, Zagreb; Dražen Blažeka, Tehnička škola Čakovec; Damir Bošnjak, Tehnička škola Zagreb; Martina Čevič, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (tehnička koordinatorica); Đurđica Fuštar, Tehnička škola Ruđera Boškovića, Zagreb (koordinatorica); Snježana Kovač, Škola za cestovni promet, Zagreb; Mirela Lekić, Hrvatska obrtnička komora; Dalibor Perković, Zdravstveno veleučilište, Zagreb; Vlado Prskalo, Srednja škola Matije Antuna Reljkovića, Slavonski Brod; Blaženka Pul, Elektrotehnička i prometna škola, Osijek; Marija Rašan-Križanac, Hotelijersko-turistička škola u Zagrebu; Dalibor Sumpor, Srednja škola Tina Ujevića, Kutina; Tihomir Tomčić, Strukovna škola Vice Vlatkovića, Zadar; Danijela Vrtiprah, Obrtnička škola Koprivnica; Dalibor Vukalović, Turističko-ugostiteljska i prehrambena škola Bjelovar; Vesna Anđelić, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih; Snježana Gernhardt, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta; Tamara Hudolin, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih; Dragica Vrgoč, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih; Suzana Hitrec, Upravna škola Zagreb; Boris Jokić, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Branka Vuk, CARNet.

Navedeni Nacrt dokumenta bio je objavljen, a javna rasprava završila je 28. veljače 2017. godine.

Imenovanjem ministrice znanosti i obrazovanja prof. dr. sc. Blaženke Divjak ponovno je pokrenut proces izrade, odnosno izmjena i dopuna prvoga prijedloga dokumenta te donošenje dokumenta - Nacrt Nacionalnoga okvirnog kurikuluma za strukovno obrazovanje. Nakon dorade, odnosno izmjena i dopuna prve inačice dokumenta, novi Nacrt Nacionalnoga okvirnog kurikuluma za strukovno obrazovanje upućen je na međunarodnu recenziju. Nakon dobivene pozitivne recenzije stručna radna skupina razmotrila je prijedloge recenzenta te doradila dokument. Koordinatorica stručne radne skupine gđa Đurđica Fuštar prezentirala je dokument na sjednici Vijeća za strukovno obrazovanje, koja je održana 30. travnja 2018., te je pozitivno mišljenje o Nacrtu prijedloga Nacionalnoga kurikuluma za strukovno obrazovanje doneseno jednoglasnom odlukom svih nazočnih članova Vijeća.

ČLANOVI STRUČNE RADNE SKUPINE

1. Ljubica Banović, Učenički dom Marije Jambrišak, Zagreb
2. Dražen Blažeka, Tehnička škola Čakovec
3. Damir Bošnjak, Tehnička škola Zagreb
4. Đurđica Fuštar, Tehnička škola Ruđera Boškovića, Zagreb (koordinatorica)
5. Snježana Kovač, Škola za cestovni promet, Zagreb
6. Mirela Lekić, Hrvatska obrtnička komora
7. Blaženka Pul, Elektrotehnička i prometna škola, Osijek
8. Marija Rašan-Križanac, Hotelijersko-turistička škola u Zagrebu
9. Tihomir Tomčić, Strukovna škola Vice Vlatkovića, Zadar
10. Danijela Vrtiprah, Obrtnička škola Koprivnica
11. Dalibor Vukalović, Turističko-ugostiteljska i prehrambena škola Bjelovar

STRUČNA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA

1. Vlado Prskalo, Ministarstvo znanosti i obrazovanja
2. Sanja Horvatić, Ministarstvo znanosti i obrazovanja
3. Vesna Anđelić, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odrasli

SADRŽAJ

1. UVOD

2. SVRHA, VRIJEDNOSTI, CILJEVI I NAČELA STRUKOVNOG OBRAZOVANJA

- 2.1 Svrha strukovnog obrazovanja
- 2.2 Vrijednosti strukovnog obrazovanja
- 2.3 Ciljevi strukovnog obrazovanja
- 2.4 Načela strukovnog obrazovanja

3. UČENJE I POUČAVANJE U STRUKOVNOM OBRAZOVANJU

- 3.1 Načela učenja i poučavanja
- 3.2 Proces učenja i poučavanja u ustanovi za strukovno obrazovanje
- 3.3 Učenje temeljeno na radu
- 3.4 Odgojno-obrazovni ciklusi

4. SADRŽAJI UČENJA I POUČAVANJA

- 4.1 Generičke kompetencije
- 4.2 Kurikulumi u strukovnom obrazovanju
- 4.3 Kvalifikacije u strukovnom obrazovanju
 - 4.3.1 Kvalifikacija razine 2
 - 4.3.2 Kvalifikacija razine 3
 - 4.3.3 Kvalifikacija razine 4.1
 - 4.3.4 Kvalifikacija razine 4.2
 - 4.3.5 Kvalifikacija razine 5

5. ORGANIZACIJA ODGOJNO-OBRAZOVNOGA PROCESA

- 5.1 Struktura strukovne kvalifikacije razine 2
- 5.2 Struktura strukovne kvalifikacije razine 3
- 5.3 Struktura strukovne kvalifikacije razine 4.1
- 5.4 Struktura strukovne kvalifikacije razine 4.2
- 5.5 Struktura strukovne kvalifikacije razine 5
- 5.6 Mogućnosti izbora kurikuluma u ustanovama za strukovno obrazovanje
- 5.7 Prohodnost
- 5.8 Grupiranje učenika

6. VREDNOVANJE, OCJENJIVANJE I IZVJEŠĆIVANJE

POKRATE

- ECVET – Europski sustav bodova strukovnog obrazovanja
(European Credit System for Vocational Education and Training)
- ECTS – Europski sustav prijenosa i prikupljanja bodova
(European Credit Transfer and Accumulation System)
- HROO – Hrvatski sustav bodova općeg obrazovanja
(Croatian Credit System for General Education)
- EQF – Europski kvalifikacijski okvir
(European Qualifications Framework)
- HKO – Hrvatski kvalifikacijski okvir
- Registar HKO-a – Registar Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira
- NOK – Nacionalni okvirni kurikulum

1. UVOD

Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje dokument je kojim se određuju svrha, vrijednosti, ciljevi, načela te okvirni sadržaji, procesi učenja i poučavanja, organizacija i načini vrđnovanja učeničkih postignuća, kompetencija i kvalifikacija u sustavu strukovnog obrazovanja Republike Hrvatske. Strukovno obrazovanje usmjereno je na razvoj generičkih kompetencija i kompetencija za stjecanje strukovnih kvalifikacija/zanimanja s jasno određenim ishodima učenja i učeničkim postignućima te na stjecanje kompetencija za cjeloživotno učenje, uz praćenje svih vrijednosti i razvojne komponente gospodarstva i društva u kojemu živimo.

Svrha, a time i cilj *Nacionalnoga kurikuluma za strukovno obrazovanje* je kreiranje zajedničkog okvira strukovnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Nacionalni kurikulum potiče stalni razvoj strukovnog obrazovanja u skladu s razvojnim ciljevima hrvatskoga gospodarstva.

Ovim dokumentom uspostavlja se i zajednički okvir djelovanja ustanova za strukovno obrazovanje te se određuje način stjecanja strukovnih kvalifikacija/zanimanja na razinama 2, 3, 4.1, 4.2 i 5, prema *Zakonu o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru*.

Sustav strukovnog obrazovanja omogućuje certificiranje kvalifikacija stečenih formalnim, neformalnim i informalnim oblicima učenja. Vrijednosti i načela procesa učenja i poučavanja koja se promiču *Nacionalnim kurikulumom za strukovno obrazovanje* usklađeni su sa *Strategijom obrazovanja, znanosti i tehnologije*.

Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje usklađen je na nacionalnoj (HKO) i europskoj razini (EQF). *Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje* određuje postotni odnos općeobrazovnog i strukovnog dijela kurikuluma koji čine kvalifikacije određene razine u skladu s potrebama gospodarskog te osobnog rasta i razvoja, uzimajući u obzir mogućnosti horizontalne i vertikalne prohodnosti u sustavu. Učenje i poučavanje u strukovnom obrazovanju odvija se u ustanovama za strukovno obrazovanje, centrima kompetentnosti i u svijetu rada.

U procesu cjeloživotnog učenja strukovnim obrazovanjem stječu se one kompetencije i kvalifikacije koje su u određenome razvojnom trenutku potrebne svijetu rada i koje su u skladu s osobnim potencijalima učenika/polaznika. Stoga je nužna snažna povezanost strukovnog obrazovanja i gospodarstva.

Prema nacrtu *Programa razvoja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja 2015. – 2020.*,¹ Republika Hrvatska razvijat će visokokvalitetno i dostupno inicijalno strukovno obrazovanje i osposobljavanje koje društvo, a prije svega učenici/polaznici i njihovi roditelji/skrbnici, prepoznaje kao privlačnu opciju koja im pruža stjecanje generičkih i specifičnih strukovnih kompetencija.

Provedba strukovnog obrazovanja i osposobljavanja pratit će ulaganja u visokokvalitetnu, učinkovitu te racionalnu infrastrukturu i objekte, a temeljit će se na relevantnosti strukovnih kvalifikacija/zanimanja u svijetu rada i definiranim putovima za nastavak obrazovanja i osposobljavanja. Ključnu ulogu u provedbi imat će nastavnici kojima će se pružati trajna potpora u profesionalnome razvoju. Razvijat će se fleksibilno i inkluzivno strukovno obrazovanje i osposobljavanje temeljeno na ishodima učenja, inovativnim metodama učenja i poučavanja te na

suradnji sa svim dionicima, a posebice poslodavcima. Razvijat će se transparentni kvalifikacijski sustav koji omogućuje stjecanje i prijenos ishoda učenja, priznavanje kvalifikacija i stečenih kompetencija u međunarodnoj mobilnosti te će se povećati mogućnost međunarodne mobilnosti učenika i nastavnika u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju.

Ovim dokumentom određena je vizija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u Republici Hrvatskoj do 2020. godine, koje će biti usmjereno na kvalitetu i učinkovitost. Strukovno obrazovanje i osposobljavanje će biti privlačno, inovativno, relevantno i povezano sa svijetom rada te će omogućiti stjecanje kompetencija prijeko potrebnih za osobni i profesionalni razvoj te cjeloživotno učenje.

Na temelju *Programa razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja* te *Nacionalnoga kurikuluma za strukovno obrazovanje* planiraju se izraditi sektorski kurikulumi, ojačati model učenja temeljenog na radu te unaprijediti sustav osiguranja kvalitete. Posebno treba istaknuti da će se time osigurati trajni profesionalni razvoji nastavnika, podići privlačnost strukovnog obrazovanja te povećati mobilnost i zapošljivost učenika/polaznika.

¹ Tekst koji se odnosi na smjernice temeljene na nacrtu *Programa razvoja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja 2015. - 2020.* preuzet je iz navedenoga dokumenta i prilagođen.

2. SVRHA, VRIJEDNOSTI, CILJEVI I NAČELA STRUKOVNOG OBRAZOVANJA

U ovome poglavlju navode se svrha, vrijednosti, ciljevi i načela strukovnog obrazovanja, posebnosti učenja i poučavanja te se određuje položaj i značaj strukovnog obrazovanja u odgojno-obrazovnome sustavu Republike Hrvatske.

2.1 Svrha

Svrha strukovnog obrazovanja je stjecanje kompetencija potrebnih za određene strukovne kvalifikacije/zanimanja temeljenih na potrebama svijeta rada, na relevantnim nacionalnim strategijama razvoja gospodarstva te na mogućnosti nastavka obrazovanja.

Strukovno obrazovanje osigurava uvjete za:

- stjecanje prve kvalifikacije i usvajanje generičkih kompetencija za cjeloživotno učenje u skladu s mogućnostima pojedinca
- proširivanje i usavršavanje stečenog znanja prema zahtjevima svijeta rada
- osobni razvoj pojedinca s posebnim naglaskom na razvoj poduzetnosti, inovativnosti i kreativnosti
- zapošljivost i samozapošljivost
- nastavak obrazovanja.

2.2 Vrijednosti strukovnog obrazovanja

Ovim dokumentom ističu se specifične vrijednosti strukovnog obrazovanja:

- **znanje i vještine** – Uza znanje, razvoj vještina temeljna je vrijednost strukovnog obrazovanja koja omogućava praktičnu primjenu naučenoga. Interdisciplinarnim pristupom učenju stječu se primjerene vještine potrebne za rad u različitim područjima.
- **relevantnost** – Stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja u strukovnom obrazovanju temelji se na usvajanju onog znanja i vještina koje će učeniku/polazniku omogućiti zapošljivost i prilagodljivost u promjenjivim okolnostima.
- **cjeloživotno učenje** – Cjeloživotno učenje je vrijednost kojom se nadograđuju generičke i strukovne kompetencije potrebne za prilagodbu promjenjivim uvjetima u svijetu rada.
- **odgovornost** – Odgovornost je prisutna u svakom segmentu strukovnog obrazovanja, a posebno je izražena u postupcima i rezultatima rada te svim učincima koje taj rad ima na pojedinca i zajednicu.
- **rad** – Strukovno obrazovanje promiče rad kao vrijednost koja pridonosi razvoju pojedinca i društva.
- **zaštita na radu** – Strukovno obrazovanje promiče i zaštitu na radu kao vrijednost koja pridonosi sprječavanju rizika i ozljeda na radu, profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom te ostalih materijalnih i nematerijalnih šteta na radu i u vezi s radom.

- **suradnja i socijalno partnerstvo** – Suradnjom svih dionika sustava strukovnog obrazovanja i gospodarstva podiže se razina kvalitete obrazovanja. Suradničkim odnosima ustanova za strukovno obrazovanje, centara kompetentnosti, lokalne i regionalne zajednice, gospodarskih čimbenika i strukovnih komora otvorena je mogućnost prilagodbe postojećih i stvaranja novih strukovnih kvalifikacija/zanimanja u skladu s potrebama svijeta rada. Socijalnim partnerstvom osiguravaju se potrebni uvjeti za funkcionalno i učinkovito strukovno obrazovanje te njegovo brzo prilagođavanje novim tehnologijama i potrebama u svijetu rada.
- **poduzetnost** – U strukovnom obrazovanju naglasak se stavlja na aktiviranje osobnih i poslovnih potencijala te na prepoznavanje prilika za djelovanje i preuzimanje odgovornosti u osobnom i poslovnom okruženju.
- **identitet** – Strukovno obrazovanje pridonosi izgradnji osobnog, kulturnog i nacionalnog identiteta pojedinca. Odgoj i obrazovanje trebaju buditi, poticati i razvijati osobni identitet istodobno ga povezujući s poštovanjem različitosti.
- **integritet** – Integritet pretpostavlja iskrenost i autentičnost svih sudionika uključenih u odgojno-obrazovni proces. U strukovnom obrazovanju uz osobni integritet razvija se i profesionalni integritet pojedinca.
- **poštovanje** – U strukovnom obrazovanju prijeko je potrebno međusobno poštovanje svih sudionika odgojno-obrazovnoga procesa u ustanovama za strukovno obrazovanje, regionalnim centrima kompetentnosti i u svijetu rada.
- **solidarnost** – Solidarnost podrazumijeva prihvaćanje različitosti te djelovanje temeljeno na prihvaćanju pojedinačnih i zajedničkih izazova u osobnom i poslovnom okruženju.
- **zdravlje** – Briga o zdravlju u užem smislu uključuje prepoznavanje, razumijevanje i usvajanje zdravih životnih navika, zdravih stilova života i odgovornog ponašanja.
- **održivi razvoj** – Briga o ekologiji te energetske i materijalne održivosti u svijetu.

2.3 Ciljevi strukovnog obrazovanja

Strukovno obrazovanje ostvaruje se u sigurnom okruženju u kojemu se pruža potpora učenicima/polaznicima da se razvijaju u:

- **osobe koje su kvalificirane za ulazak u svijet rada, nastavak obrazovanja te cjeloživotno učenje**
 - usvajanjem znanja i vještina te samostalnosti i odgovornosti svaki pojedinac je pripremljen za ulazak u svijet rada, nastavak obrazovanja te cjeloživotno učenje
- **samopouzdanje i poduzetne osobe**
 - koje proširuju i usavršavaju stečeno stručno znanje prema zahtjevima svijeta rada i osobnim interesima

- koje autonomno i odgovorno odabiru životne ciljeve i prikladne načine za njihovo postizanje
- koje imaju razvijeno samopoštovanje
- koje razvijaju vlastite talente i sposobnosti
- koje se brinu o vlastitom zdravlju u osobnom i profesionalnom okruženju
- **osobe koje uče**
 - koje su znatiželjne, žele učiti i znaju upravljati svojim učenjem, razvijaju znanje o svijetu u kojemu žive i njegovo razumijevanje
 - koje su sposobne uočavati probleme i oblikovati nova rješenja
 - koje su otvorene prema novim idejama i načinima razmišljanja
 - koje u radnom okruženju stječu stručno primjenjivo znanje
 - koje kritički razmišljaju poštujući pri tome druga razmišljanja i ideje
 - koje profesionalnim znanjem i vještinama mogu osigurati kvalitetan život
- **osobe koje aktivno i odgovorno sudjeluju u zajednici**
 - koje imaju izgrađenu svijest i pozitivan odnos prema očuvanju i razvoju materijalne i duhovne baštine Republike Hrvatske te aktivno pridonose njezinu gospodarskom rastu i razvoju
 - koje u poslovnom okruženju promiču socijalnu pravdu i afirmativan odnos prema ranjivim skupinama
 - koje su sposobne i spremne pridonositi zajedničkom dobru
 - koje su empatične
 - koje solidarno djeluju u zajedničkom radu, surađuju u profesionalnom okruženju
 - koje primjenjuju opća načela prevencije u svim područjima rada
 - koje poznaju i razumiju svoju kulturnu zajednicu te prihvaćaju druge kulturne zajednice
 - koje odgovorno upravljaju sredstvima za rad te surađuju sa svim sudionicima radnoga procesa.

2.4 Načela strukovnog obrazovanja

Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje temelji se na Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije, Zakonu o strukovnom obrazovanju i Zakonu o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru te specifičnim načelima koja se utvrđuju radi razvoja, promicanja i praćenja stalnog poboljšanja sustava strukovnog obrazovanja. Učenjem i poučavanjem u sklopu strukovnog obrazovanja omogućuje se stjecanje znanja, razvoj vještina i stvaralačkih sposobnosti, uključujući odgovornost za postignuće osobnih ciljeva, za vlastiti život, okoliš, užu i širu zajednicu uz primjenu načela:

- **visoka kvaliteta odgoja i obrazovanja za sve** – Kontinuiranim poboljšanjem materijalnih, organizacijskih i kadrovskih uvjeta u ustanovama za strukovno obrazovanje i regionalnim centrima kompetentnosti osigurava se dostupnost kvalitetnoga strukovnog obrazovanja utemeljenog na jasnim standardima. Kvaliteti strukovnog

obrazovanja pridonosi osiguranje potpore za razvoj osobnih potencijala te snažna povezanost sa svijetom rada.

- **utemeljenost na znanstvenim i tehnološkim spoznajama**
- **inkluzivnost** – Osiguravanje pristupa i prava na inicijalno i nastavljajuće strukovno obrazovanje svim učenicima/polaznicima te pružanje potpore i osiguravanje uspješnosti u strukovnom obrazovanju u skladu s njihovim razvojnim potrebama, mogućnostima, interesima i sposobnostima.
- **europska dimenzija obrazovanja** – Europska dimenzija obrazovanja podrazumijeva učenje zajedničkog življenja u demokratskom i multikulturnom društvu. Na taj način učenicima se omogućuje stjecanje znanja i vještina mobilnošću i drugim oblicima povezanosti, promicanje socijalne uključenosti, jednakopravnosti i tolerancije različitosti uz međunarodnu usporedivost stečenih strukovnih kvalifikacija.
- **demokratičnost** – Demokratičnost se ostvaruje uključivanjem svih dionika (državnih i gospodarskih institucija, privatnog sektora i ostalih zainteresiranih subjekata) primjereno njihovoj ulozi u donošenju odluka o planiranju, izvođenju, financiranju i upravljanju u sustavu strukovnog odgoja i obrazovanja.
- **horizontalna i vertikalna prohodnost** – Sustav strukovnog obrazovanja osigurava mobilnost i prohodnost. U svim strukovnim kvalifikacijama omogućuje se promjena vrste obrazovanja te prohodnost između sektora i strukovnog kurikulumu u sklopu sustava strukovnog obrazovanja.

U sustavu cjeloživotnog učenja polaznici se, osim stjecanja inicijalne kvalifikacije, mogu uključiti u programe osposobljavanja i usavršavanja, prekvalifikacije i dokvalifikacije u skladu s potrebama svijeta rada te osobnim interesima i mogućnostima.

- **profesionalni razvoj nastavnika** – Razvoj novih tehnologija te strategija učenja i poučavanja nameće potrebu za stalnim profesionalnim razvojem nastavnika u strukovnom obrazovanju.
- **autonomija i odgovornost nastavnika** – Nastavniku je u ostvarenju kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja osigurana autonomija u izboru oblika i metoda poučavanja te djelomična autonomija u izboru sadržaja. Autonomija je povezana s odgovornošću za ostvarivanje ishoda učenja i stjecanje kompetencija.
- **autonomija i odgovornost odgojno-obrazovnih ustanova** – Ustanove za strukovno obrazovanje imaju određenu autonomiju pri izradi kurikuluma škole koji se izrađuje u skladu s nacionalnim i sektorskim kurikularnim dokumentima. Stjecanje i razvoj kompetencija za rad ili nastavak obrazovanja utemeljeni su na profesionalnoj odgovornosti svih sudionika odgojno-obrazovnoga procesa za postizanje odgojno-obrazovnih ishoda.
- **aktivna uloga učenika u procesu poučavanja i učenja** – Oblici i metode učenja i poučavanja omogućuju svakom učeniku/polazniku uspješnost u skladu s njegovim mogućnostima te razvijanje kreativnosti, inovativnosti i poduzetnosti. Učenik/polaznik aktivno sudjeluje u procesu učenja i poučavanja te stječe

primjenjivo znanje i vještine. Dio strukovnoga kurikuluma ostvaruje se praktičnom primjenom teorijskog znanja u radnom okruženju.

- **ustanova za strukovno obrazovanje kao sigurno i poticajno okruženje za osobni razvoj i suradnju** – Osiguravanje uvjeta provođenja učenja i poučavanja u ozračju razumijevanja, potpore i suradnje postiže se kvalitetnom komunikacijom učenika/polaznika, nastavnika, stručnih suradnika, roditelja/skrbnika i mentora iz svijeta rada radi napredovanja i dobrobiti svakog učenika/polaznika.

Vrednovanje i ocjenjivanje postignuća provodi se različitim suvremenim oblicima i metodama.

Potiče se pozitivan pristup vrednovanju kao motivacija za daljnji rad te stvaranje atmosfere suradnje i prihvaćanja različitosti.

- **cjeloživotno učenje** – Razumijevanjem i prihvaćanjem učenja kao cjeloživotnog procesa svaki pojedinac aktivno se uključuje u suvremeni svijet neprestanih promjena društvenog i gospodarskog života. Kvalifikacije stečene formalnim, neformalnim ili informalnim procesom učenja mogu se certificirati na temelju zakonskih propisa.

3. UČENJE I POUČAVANJE U STRUKOVNOM OBRAZOVANJU

Učenje i poučavanje međusobno su povezani procesi koji ovise jedan o drugome. U procesu učenja treba poticati razvoj praktičnih, kognitivnih i socijalnih vještina, samostalnost i odgovornost. Načela učenja i poučavanja strukovnog obrazovanja proizlaze iz njegovih specifičnosti. Učenje i poučavanje u strukovnom obrazovanju provode se u školskom okruženju u ustanovama za strukovno obrazovanje, regionalnim centrima kompetentnosti i u svijetu rada raznim oblicima učenja temeljenoga na radu. Razvoj generičkih i strukovnih kompetencija odvija se u sklopu procesa učenja i poučavanja te izvannastavnih aktivnosti.

Radi zadovoljavanja odgojno-obrazovnih potreba učenika s teškoćama kurikulum se treba prilagoditi.

Radi zadovoljavanja odgojno-obrazovnih potreba darovitih učenika uvodi se razlikovni kurikulum.

3.1 Načela učenja i poučavanja

Na temelju suvremenih načela učenja i poučavanja te specifičnih ciljeva strukovnog obrazovanja, u ustanovama za strukovno obrazovanje i regionalnim centrima kompetentnosti planira se i izvodi odgojno-obrazovni proces tako da se omogućuje:

- **cjelovit razvoj i dobrobit učenika/polaznika** – Poštovanje jedinstvenosti svakog učenika/polaznika radi razvoja njegovih potencijala.
- **cjelovitost i povezanost iskustva učenja i razvoja** – Svaki odgojno-obrazovni ciklus temelji se na ranije

stečenom znanju, vještinama, vrijednostima i stajalištima primjenjivim u svijetu rada i u procesu daljnjeg učenja.

- **jasna i visoka očekivanja od učenika/polaznika** – Postupno povećavanje očekivanih razina ishoda učenja u skladu s individualnim potrebama i mogućnostima osigurava trajno napredovanje u procesu usvajanja kompetencija.
- **stjecanje kvalifikacije za rad** – Učenjem i usvajanjem generičkog i strukovnog znanja, vještina te vrijednosti i stajališta uz poznavanje općih načela prevencije zaštite na radu.
- **cjeloživotno učenje** – Cjeloživotno učenje potpora je osobnom i profesionalnom rastu i razvoju i pretpostavka za to, a time pridonosi i napretku gospodarstva.
- **izbornost sadržaja učenja** – Otvorenost i fleksibilnost strukovnog kurikuluma omogućuje učenicima/polaznicima odabir sadržaja koji su povezani sa svijetom rada, životnim situacijama, iskustvima te interesima i očekivanjima njih samih i društvene sredine općenito.
- **poticanje složenijih oblika mišljenja i primjene naučenog u svijetu rada i u svakodnevnom životu** – Vježbama, projektima te praktičnom primjenom teorijskog znanja u svijetu rada potiče se razvoj samostalnosti.
- **aktivno sudjelovanje učenika/polaznika u procesu učenja** – Postupci i strategije učenja usmjerene su na razvoj kreativnosti, samostalnosti i odgovornosti učenika/polaznika te njihovo aktivno uključivanje u sam proces učenja.
- **usmjerenost učenika/polaznika prema suradnji i otvorenosti prema zajednici** – Učenje u školskom okruženju u ustanovama za strukovno obrazovanje i regionalnim centrima kompetentnosti i radnom okruženju u svijetu rada aktivno potiče suradnju i interakciju svih sudionika te otvorenost prema zajednici.
- **poticajno i sigurno okruženje** – Materijalni i prostorni uvjeti strukovnih kurikuluma usklađeni s *Državnim pedagoškim standardom srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja* pridonose stvaranju sigurnog i poticajnog okruženja u procesu stjecanja strukovne kvalifikacije/zanimanja.

3.2 Procesi učenja i poučavanja u ustanovi za strukovno obrazovanje

Svi sudionici procesa učenja i poučavanja, razumijevajući ciljeve, zadaće, sadržaje, organizaciju, metode i strategije učenja i poučavanja, svoje djelovanje usmjeravaju na ishode učenja i stjecanje kompetencija za strukovnu kvalifikaciju/zanimanje.

U odgojno-obrazovnome procesu učenja i poučavanja važno je postići:

- programsku i vremensku usklađenost općeobrazovnog i strukovnog dijela kurikuluma

- usklađenost sadržaja i procesa učenja i poučavanja u ustanovi za strukovno obrazovanje s procesom učenja utemeljenoga na radu u sklopu strukovnog dijela kurikuluma u svijetu rada
- izvođenje strukovnog kurikuluma u primjerenom okruženju (u standardnim i specijaliziranim učionicama te na radnome mjestu u svijetu rada)
- usklađenost sadržaja i metoda učenja i poučavanja s ishodima učenja i kompetencijama strukovne kvalifikacije/zanimanja.

Proces učenja i poučavanja u strukovnom obrazovanju dinamična je kombinacija različitih suvremenih metoda učenja i poučavanja kojima se razvija suradnički odnos svih sudionika odgojno-obrazovnoga procesa. Potiče se otvorenost prema problemskim situacijama i zadacima iz stvarnog života te razvoj organizacijskih i komunikacijskih sposobnosti učenika/polaznika.

Raznolikim aktivnostima učenici/polaznici potiču se na aktivno sudjelovanje i međusobnu suradnju te na razvijanje kognitivnih, praktičnih i socijalnih vještina. Učenje i poučavanje odvija se u okruženju koje simulira stvarne radne uvjete kao kvalitetna priprema za učenje u stvarnome radnom okruženju. Metode učenja i poučavanja koje se primjenjuju u procesu strukovnog obrazovanja u središte procesa stavljaju učenika/polaznika.

3.2.1 Uloga učenika

Tijekom strukovnog obrazovanja učenik/polaznik stječe strukovnu kvalifikaciju/zanimanje na temelju koje se može uključiti u svijet rada ili nastaviti obrazovanje. Učenik/polaznik je aktivan sudionik odgojno-obrazovnoga procesa koji:

- stječe kompetencije izabrane strukovne kvalifikacije/zanimanja primjereno svojim mogućnostima i darovitosti
- aktivno sudjeluje u procesu vrednovanja i samovrednovanja postignutih ishoda učenja
- redovito pohađa sve oblike nastave i samostalno uči, brine se za svoje radno i životno okruženje
- svoj odnos prema drugima temelji na suradnji, prihvatanju različitosti, međusobnom poštovanju i razumijevanju
- se razvija u samostalnu i odgovornu osobu sposobnu za uključivanje u svijet rada ili nastavak obrazovanja te cjeloživotno učenje.

3.2.2 Uloga nastavnika

U sustavu strukovnog obrazovanja odgojno-obrazovni proces provode nastavnici koji su stručnjaci za različita područja te dobro poznaju procese poučavanja i učenja. Nastavnik je autonoman u izboru metoda koje primjenjuje u procesu učenja i poučavanja. Kreator je procesa učenja i poučavanja, njegov moderator i voditelj te prihvaća

odgovornost za ostvarivanje ishoda učenja.

Nastavnik kao kreator odgojno-obrazovnog procesa:

- trajno se stručno usavršava provodeći određeno vrijeme i na radnim mjestima u odgovarajućem sektoru u radnom okruženju i za kompetencije u području pedagogije, psihologije, didaktike, metodike te zaštite na radu
- koristi se novim tehnologijama i opremom kako bi mogao kompetentno voditi proces učenja i poučavanja u skladu sa stvarnim potrebama gospodarstva te tako osigurati relevantnost strukovnog obrazovanja
- razumije potrebe i mogućnosti učenika/polaznika te im prilagođava sadržaje, metode i oblike rada kako bi na učinkovit način ostvarili ishode učenja.

3.2.3 Uloga ravnatelja i stručnih suradnika

Ravnatelj ustanove za strukovno obrazovanje radi sustavno na osiguravanju uvjeta i pružanju potpore svim radnicima za ostvarivanje ciljeva *Nacionalnoga kurikulumu za strukovno obrazovanje*, sektorskog kurikulumu, strukovnog kurikulumu (kurikulumu za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja) i kurikulumu ustanove za strukovno obrazovanje.

Ravnatelj ustanove za strukovno obrazovanje radi kontinuirano na osiguravanju svih materijalnih i kadrovskih uvjeta potrebnih za funkcionalno izvođenje nastavnog procesa koji će učenicima/polaznicima osigurati stjecanje znanja i vještina potrebnih za kompetentan ulazak u svijet rada. Ravnatelj ima jasnu viziju razvoja ustanove za strukovno obrazovanje koja je usklađena s potrebama svijeta rada i razvojem novih tehnologija, koje je nužno neprekidno implementirati u nastavni proces. S obzirom na to da su strukovni nastavnici ključni čimbenik za kvalitetu provedbe nastavnog procesa, ravnatelj će, u suradnji s nadležnim agencijama i gospodarstvom i osnivačima osigurati kontinuirano usavršavanje strukovnih nastavnika za primjenu novih tehnologija te korištenje modernih nastavnih metoda. S obzirom na potrebu partnerstva u strukovnom obrazovanju ravnatelj će poticati suradnju sa socijalnim partnerima, kako na lokalnoj i regionalnoj tako i na nacionalnoj razini.

Stručni suradnici koji rade u ustanovama za strukovno obrazovanje aktivno su uključeni u provedbu kurikularnih dokumenata. Njihovo uključivanje ovisno je o njihovoj profesionalnoj ulozi i specifičnim potrebama nastavnika i učenika/polaznika.

Koordiniraju suradnju s regionalnim centrima kompetentnosti, kao i mentorima iz gospodarstva u kojih učenici/polaznici provode učenje temeljeno na radu uz usklađivanje realizacije sadržaja praktične i strukovno-teorijske nastave, edukacije mentora te implementacije novih tehnologija u proces učenja i poučavanja.

3.2.4 Materijali i izvori

Ustanova za strukovno obrazovanje djeluje u primjerenim prostornim i materijalnim uvjetima sa stručnim kadrom potrebnim za postizanje ishoda učenja. Učenici/polaznici ostvaruju predviđene ishode učenjem u ustanovi za strukovno obrazovanje, centru kompetentnosti te u radnom okruženju. Komunikacijom sa srodnim ustanovama osigurava se razmjena stručnog znanja i primjera dobre prakse.

Procesi učenja i poučavanja te primjena suvremenih metoda podrazumijevaju odgovarajuće uvjete rada koje osigurava ustanova za strukovno obrazovanje i centar kompetentnosti uz potporu osnivača i lokalne zajednice te osobito gospodarskih subjekata određenoga sektora.

Materijalni uvjeti rada ustanova za strukovno obrazovanje i centara kompetentnosti, oprema učionica, praktikuma, vježbaonica, laboratorija, radionica i drugih prostora u kojima se provodi proces učenja i poučavanja u skladu su s potrebama standarda kvalifikacija i strukovnog kurikuluma. Prostori u kojima se uči i poučava te sredstva i pomagala koja se pri tome upotrebljavaju u funkciji su učinkovitog stjecanja kompetencija za određenu strukovnu kvalifikaciju/zanimanje.

Okruženje u ustanovama za strukovno obrazovanje i regionalnim centrima kompetentnosti poticajno je i sigurno za sve učenike/polaznike te osigurava međusobno poštovanje, kolegijalnost i solidarnost.

3.3 Učenje temeljeno na radu

Proces učenja temeljenog na radu sastavni je i neodvojiv dio strukovnog obrazovanja. Podiže kvalitetu strukovnog obrazovanja, a suradnički odnosi između ustanova za strukovno obrazovanje, centara kompetentnosti i gospodarstva čine ga fleksibilnim i prilagodljivim.

Oblici učenja temeljenog na radu:

- integrirano u strukovni kurikulum, u školskim praktikumima, laboratorijima, radionicama, vježbeničkim tvrtkama, uz uporabu simulacija i stvarnih projektnih zadataka u poslovnome sektoru
- naukovanje u svijetu rada kombinirano s učenjem temeljenim na radu u školskim i specijaliziranim prostorima uz uvjet da u cjelini simuliraju uvjete iz svijeta rada
- učenje na radnome mjestu kao strukovno obrazovanje i osposobljavanje u ustanovi za strukovno obrazovanje, centru kompetentnosti koje uključuje razdoblja učenja na radnome mjestu kod poslodavaca. Rad na radnome mjestu dio je programa strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji vodi do formalne kvalifikacije. Učenjem na radnome mjestu učenik/polaznik postupno se uvodi u svijet rada te mu se omogućuje sudjelovanje u radnome procesu u kontroliranim uvjetima sve dok ne stekne potpune kompetencije za određenu strukovnu kvalifikaciju/zanimanje.

Učenje temeljeno na radu može se provoditi:

- u svijetu rada (gospodarski subjekti) na mjestima gdje su zadovoljeni pedagoški i sigurnosni uvjeti s

odgovarajuće osposobljenim i motiviranim mentorima u poslodavca

- u regionalnim centrima kompetentnosti
- u ustanovama za strukovno obrazovanje koje za to imaju materijalne i prostorne uvjete za izvođenje strukovnih kurikuluma u skladu s *Državnim pedagoškim standardom srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*.

Za uspješno provođenje učenja temeljenog na radu nužno je stvoriti uvjete suradnje i partnerstva gospodarstva te nadležnih institucija na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Ustanova za strukovno obrazovanje uz potporu nacionalnih institucija i lokalne zajednice dogovara sadržaje učenja na radnome mjestu s onim gospodarskim subjektima koji mogu na učinkovit način pridonijeti stjecanju strukovnih kompetencija.

Sektorski kurikulum i kurikulum za stjecanje kvalifikacije/zanimanja odredit će obujam i oblik učenja temeljenog na radu.

3.3.1 Proces učenja i poučavanja na radnome mjestu

Vještine i znanje koji se usvajaju tijekom učenja na radnome mjestu, kao i odabir načina i oblika učenja, određuju se sektorskim kurikulumom te kurikulumom za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja. Učenjem na radnome mjestu stječe se specifično znanje i vještine potrebne za samostalan, siguran i odgovoran rad te rješavanje stvarnih problema radnoga procesa određenog zanimanja. Stječu se i razvijaju socijalne kompetencije kao što su: poštovanje radne discipline, komunikacija na radnome mjestu, suradnički odnosi i prihvaćanje različitosti. Učenje na radnome mjestu pridonosi razvijanju poduzetničkoga duha, poštovanju standarda u struci i propisanih pravila u sklopu određenoga radnog mjesta.

3.3.2 Uloga učenika

Učenjem na radnome mjestu učenici:

- razvijaju svoje profesionalno znanje i vještine te stručnost
- stječu znanje o radu na siguran način
- razvijaju kompetencije potrebne za rad na radnome mjestu, uključujući i generičke kompetencije
- razvijaju samopouzdanje i motivaciju
- aktivno sudjeluju u procesu vrednovanja i samovrednovanja ostvarenih ishoda učenja
- preuzimaju odgovornost za vlastito učenje i za razvijanje kompetencija upravljanja karijerom
- stječu prvo radno iskustvo kako bi se što jednostavnije uključili u svijet rada ili donijeli odluku o nastavku obrazovanja.

Učenik sudjeluje u radnome procesu u skladu s mogućnostima i usvojenim kompetencijama.

3.3.3 Uloga mentora u svijetu rada

Mentor u svijetu rada stručna je osoba koja je osposobljena za poučavanje na radnome mjestu. Tijekom samoga radnog procesa mentor u svijetu rada stvara radno okruženje za stjecanje znanja i vještina potrebnih za obavljanje poslova određenog zanimanja. Suraduje sa svim dionicima u procesu učenja kako bi se ostvarila očekivana odgojno-obrazovna postignuća.

Mentor u svijetu rada u procesu učenja odgovoran je za osiguravanje kvalitete procesa učenja koja uključuje:

- provođenje procesa rada i učenja na radnome mjestu
- praćenje i vrednovanje postignuća učenika
- vođenje propisane pedagoške dokumentacije i evidencije
- oblikovanje pokazatelja uspješnosti ostvarenja procesa učenja i postignutih ishoda učenja
- praćenje i vrednovanje mape radova učenika
- sudjelovanje u provedbi završnih ispita
- suradnju s ustanovama za strukovno obrazovanje i regionalnim centrima kompetentnosti uz usklađivanje realizacije sadržaja praktične i strukovno-teorijske nastave, edukacije nastavnika te implementacije novih tehnologija u proces učenja i poučavanja.

3.3.4 Materijali i izvori

Za ostvarivanje učenja temeljenog na radu potrebno je osigurati odgovarajuće uvjete za provođenje procesa rada u skladu sa specifičnostima sektora, definiranim standardima kvalifikacija i strukovnim kurikulumom.

Ustanove za strukovno obrazovanje i centri kompetentnosti koji provode strukovne kurikulume sudjeluju u projektima mobilnosti učenika i nastavnika te u ostalim projektima čime omogućuju učenje i stjecanje iskustva u međunarodnome radnom okruženju. Tako se povećava kvaliteta odgojno-obrazovnoga procesa, relevantnost i prepoznatljivost strukovnog obrazovanja.

3.4 Odgojno-obrazovni ciklusi

Odgojno-obrazovni ciklusi odgojno-obrazovna su razvojna razdoblja učenika koja čine jednu cjelinu. Obuhvaćaju jednu ili više godina obrazovanja, a određuju se prema zajedničkim odgojno-obrazovnim ciljevima i očekivanjima koja učenik/polaznik treba postići u određenome razvojnom ciklusu. U strukovnom obrazovanju odgojno-obrazovni ciklusi razlikuju se ovisno o razini kvalifikacije i važni su za planiranje i programiranje kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja.

Stjecanje strukovnih kvalifikacija postiže se:

- obrazovanjem za stjecanje strukovne kvalifikacije razine **2** čije je ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije minimalno 30 ECVET i/ili HROO bodova na 2. ili višoj razini skupova ishoda učenja
- obrazovanjem za stjecanje strukovne kvalifikacije razine **3** čije je ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije minimalno 60 ECVET i/ili HROO bodova na 3. ili višoj razini skupova ishoda učenja
- obrazovanjem za stjecanje strukovne kvalifikacije razine **4.1** čije je ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije minimalno 180 ECVET i/ili HROO bodova od kojih je najmanje 120 ECVET i/ili HROO bodova na 4. ili višoj razini skupova ishoda učenja
- obrazovanjem za stjecanje strukovne kvalifikacije razine **4.2** čije je ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije minimalno 240 ECVET i/ili HROO bodova od kojih je najmanje 150 ECVET i/ili HROO bodova na 4. ili višoj razini skupova ishoda učenja
- obrazovanjem za stjecanje strukovne kvalifikacije razine **5** čije je ukupno radno opterećenje za stjecanje kvalifikacije minimalno 120 ECVET ili ECTS bodova, od kojih je najmanje 60 ECVET ili ECTS bodova na 6. ili višoj razini skupova ishoda učenja.

Učenicima koji se obrazuju u redovitome sustavu strukovnog obrazovanja za jednu od razina strukovnih kvalifikacija 3, 4.1, 4.2, a nisu ostvarili predviđene skupove ishoda učenja, omogućeno je stjecanje strukovne kvalifikacije niže razine. Na pojedinim razinama i u pojedinim oblicima strukovnog obrazovanja potrebno je prilagoditi generičke kompetencije posebnostima određenoga kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja.

Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje omogućava postojanje međusektorskih kurikuluma za pojedine strukovne kvalifikacije/zanimanja za koje je potrebno obrazovanje s područja dvaju ili više sektora te za provedbu međupredmetnih tema.

Struktura odgojno-obrazovnih ciklusa (*Tablica 1.*) ovisi o specifičnostima pojedinih strukovnih kurikuluma.

Četvrti odgojno-obrazovni ciklus traje jednu godinu (prvi razred razine kvalifikacije 3, 4.1 i 4.2).

Peti odgojno-obrazovni ciklus traje jednu godinu (drugi razred razine kvalifikacije 3), dvije godine (drugi i treći razred razine kvalifikacije 4.1), tri godine (drugi, treći i četvrti razred razine kvalifikacije 4.2), odnosno četiri godine (drugi, treći, četvrti i peti razred razine kvalifikacije 4.2).

RAZINA CIKLUS	3	4.1	4.2
4.	1. razred	1. razred	1. razred
5.	2. razred (ovisno o vrsti kvalifikacije)	2. razred 3. razred	2. razred
			3. razred
			4. razred
			5. razred

Tablica 1. - Ciklusi u strukovnom obrazovanju

Vertikalna i horizontalna prohodnost strukovnog obrazovanja prati individualni razvoj učenika/polaznika te mu osigurava optimalni prijelaz kroz obrazovnu vertikalnu. Radi osobnog i profesionalnog razvoja omogućen je horizontalni prijelaz iz jedne kvalifikacije u drugu.

4. SADRŽAJI UČENJA I POUČAVANJA

Sadržaji učenja i poučavanja u strukovnom obrazovanju oblikuju se u skladu s ishodima učenja određenim sektorskim kurikulumima, strukovnim kurikulumima, nacionalnim kurikulumima područja i međupredmetnih tema. Oblikuju se na temelju određenih udjela općeobrazovnog, strukovnog i sektorskog dijela kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja.

U skladu s HKO metodologijom sadržaji učenja i poučavanja za stjecanje strukovnih kvalifikacija svih razina utvrđuju se standardom zanimanja i standardom kvalifikacija upisanih u registar HKO-a. Na temelju izrađenog standarda zanimanja i njime definiranih kompetencija, kojima se odražavaju potrebe svijeta rada, izrađuje se standard kvalifikacije koji povezuje iskazane kompetencije s ishodima učenja, njihovom razinom, obujmom i profilom.

U procesu učenja i poučavanja nastavnici autonomno odabiru dio sadržaja poučavanja te metode i oblike rada kojima se učenicima/polaznicima omogućuje stjecanje ishoda učenja, odnosno generičkih i strukovnih kompetencija strukovne kvalifikacije određenoga profila, obujma i razine.

Interakcijom i suradnjom svih dionika odgojno-obrazovnoga procesa ostvaruju se određeni ishodi učenja.

Sadržaji učenja i poučavanja općeobrazovnoga dijela strukovnoga kurikuluma proizlaze iz ishoda učenja određenih predmetnim kurikulumima radi osiguravanja generičkih kompetencija nužnih za osobni rast i razvoj, nastavak obrazovanja te uključivanje u život zajednice.

4.1 Generičke kompetencije

Generičke kompetencije moguće je i potrebno razvijati u učenika/polaznika u svim područjima kurikulumu, međupredmetnim temama, nastavnim predmetima i modulima te u svim oblicima učenja i poučavanja. Generičke kompetencije nastavljaju se na kompetencije određene sektorskim i strukovnim kurikulumima te zajedno sa znanjem, vještinama i stajalištima specifičnim za strukovno obrazovanje čine jedinstvenu i sveobuhvatnu cjelinu. Generičke kompetencije su kombinacija znanja, vještina i stajališta koji su preduvjet uspješnog učenja, rada i života osoba u 21. stoljeću te osnova razvoja održivih društvenih zajednica i konkurentnoga gospodarstva. Generičke kompetencije podijeljene su u tri veće cjeline koje se odražavaju i potiču u svim dijelovima *Nacionalnoga kurikulumu za strukovno obrazovanje*:

- **OBLICI MIŠLJENJA** – rješavanje problema i donošenje odluka, metakognicija, kritičko mišljenje, kreativnost i inovativnost
- **OSOBNI I SOCIJALNI RAZVOJ** – upravljanje sobom, upravljanje obrazovnim i profesionalnim razvojem, povezivanje s drugima, aktivno građanstvo
- **OBLICI RADA I KORIŠTENJE ALATA** – komunikacija, suradnja, informacijska pismenost, digitalna pismenost.

Slika 1. - Generičke kompetencije

Zahtjev odgojno-obrazovnog sustava za razvojem generičkih kompetencija iz navedenih triju cjelina proizlazi iz promjenjivih uvjeta učenja, života i rada u 21. stoljeću. Izrazito brze i kontinuirane ekonomske, tehnološke, informacijske, društvene i demografske promjene mijenjaju načine rada i života ljudi.

Strukovno obrazovanje treba osigurati okruženje u kojem će učenici/polaznici biti osposobljeni za život u 21. stoljeću, pružajući svima mogućnost stjecanja relevantnih iskustava učenja i usvajanje temeljnog i novog znanja te vještina i stajališta koji će im omogućiti aktivno suočavanje sa zahtjevima suvremenoga informacijskog doba i prilagodbu promjenama te zahtjevima svijeta rada.

4.2 Kurikulumi u strukovnom obrazovanju

Strukovno obrazovanje posebno je određeno sektorskim kurikulumima, strukovnim kurikulumima (kurikulumima za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja) i kurikulumom ustanove za strukovno obrazovanje te ostalim kurikularnim dokumentima.

4.2.1 Sektorski kurikulum

Sektorski kurikulum je okvir koji obuhvaća sve strukovne kurikulume kojima se omogućuje stjecanje kvalifikacija na razinama od 2 do 5 HKO-a jednoga obrazovnog sektora te pripadajuće skupove ishoda učenja iz standarda kvalifikacija.

Sektorski kurikulum sadrži popis svih kvalifikacija obrazovnoga sektora koje se mogu stjecati strukovnim obrazovanjem u sklopu pojedinoga obrazovnog sektora, trajanje obrazovanja, načine i uvjete za ostvarivanje horizontalne i vertikalne prohodnosti u sklopu obrazovnoga sektora te modele i preporuke za provođenja svih oblika učenja temeljenog na radu.

4.2.2 Strukovni kurikulum

Strukovnim kurikulumom (kurikulum za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja) stječu se generičke i strukovne kompetencije te definiraju pravila i načini kombiniranja skupova ishoda učenja s ciljem stjecanja strukovne kvalifikacije/zanimanja. Skupovi ishoda učenja grupiraju se u obvezne i izborne module određenoga obujma, a za svaki modul navodi se broj nastavnih sati na godišnjoj razini, nastavne cjeline, okruženje za učenje te načini praćenja stjecanja skupova ishoda učenja i vrednovanje ishoda učenja.

4.2.3 Kurikulum ustanove za strukovno obrazovanje

Kurikulum ustanove za strukovno obrazovanje je dokument koji izrađuje i donosi ustanova za strukovno obrazovanje kojim se detaljno razrađuje odgojno-obrazovni proces kojim se stječu kvalifikacije na razinama od 2 do 5 HKO-a.

Kurikulum ustanove za strukovno obrazovanje izrađuje se na temelju sektorskoga kurikulumu i strukovnih kurikulumu u suradnji s dionicima strukovnog obrazovanja na lokalnoj i regionalnoj razini.

Kurikulumom ustanove za strukovno obrazovanje utvrđuje se plan i vremenski slijed stjecanja ishoda učenja s pripadajućim nastavnim temama, metodama učenja i poučavanja, načinima praćenja, vrednovanja i ocjenjivanja te zajedničkim aktivnostima i horizontalnim temama koje pridonose stjecanju ishoda učenja za strukovne kurikulume koje pojedina ustanova za strukovno obrazovanje izvodi.

4.3 Kvalifikacije u strukovnom obrazovanju

Kvalifikacije u strukovnom obrazovanju određuju i sadržaji učenja i poučavanja na razinama 2, 3, 4.1, 4.2 i 5.

4.3.1 Kvalifikacija razine 2

Sadržaji učenja i poučavanja za strukovno osposobljavanje te stjecanje strukovne kvalifikacije razine 2 temelje se na ishodima općeobrazovnog dijela, strukovnog dijela i učenja utemeljenog na radu uglavnom u svijetu rada. Sektorskim kurikulumom određuje se obujam kvalifikacije i skupovi ishoda učenja koji određuju strukturu kurikuluma te korelaciju s ostalim razinama strukovnih kvalifikacija. Sadržaji učenja i poučavanja strukovnog dijela obuhvaćaju sadržaje usmjerene na osposobljavanje i stjecanje strukovne kvalifikacije.

4.3.2 Kvalifikacija razine 3

Sadržaji učenja i poučavanja proizlaze iz odgojno-obrazovnih ishoda općeobrazovnog i strukovnog dijela kurikuluma i u korelaciji su sa sadržajima učenja i poučavanja ostalih razina strukovnih kvalifikacija. Ishodi učenja u sklopu strukovnog dijela kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije ostvaruju se odabirom onih sadržaja učenja i poučavanja koji su usmjereni na stjecanje strukovne kompetencije i kvalifikacije. Učenje temeljeno na radu usmjereno je na kvalifikaciju i obuhvaća sadržaje potrebne za stjecanje kompetencija potrebnih za samostalno obavljanje određenih zadataka na radnome mjestu.

4.3.3 Kvalifikacija razine 4.1

Sadržaji učenja i poučavanja za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 4.1 usmjereni su na stjecanje kvalifikacije za zanimanje. Sastoje se od općeobrazovnog i strukovnog dijela. Kurikulumom za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja i sektorskim kurikulumom određuju se ishodi učenja te načini i sadržaji kojima se oni ostvaruju. Sadržaji strukovnog dijela kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije u 4. ciklusu usmjereni su na stjecanje kompetencija za koje se učenik/polaznik obrazuje, ali mogu biti i zajedničke većem broju zanimanja u sklopu određenoga sektora/podsektora. U 5. ciklusu usmjereni su isključivo na stjecanje kompetencija za kvalifikaciju/zanimanje za koje se učenik/polaznik obrazuje. Učenje temeljeno na radu obuhvaća sadržaje usmjerene na usvajanje znanja i vještina za kvalifikaciju/zanimanje.

4.3.4 Kvalifikacija razine 4.2

Sadržaji učenja i poučavanja za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 4.2 sastoje se od općeobrazovnog, strukovnog i sektorskoga dijela. Sadržaji općeobrazovnog dijela kurikuluma usmjereni su na cjeloviti razvoj učenika/polaznika kao osobe i odgovornoga člana društva. Vezuju se na strukovne kompetencije za strukovnu

kvalifikaciju/zanimanje te za daljnje obrazovanje i cjeloživotno učenje. Zajednički su svim zanimanjima u sklopu istog sektora/podsektora iste razine, a osnova su za stjecanje kompetencija za osobne i društvene potrebe.

Općeobrazovni dio relevantan za sektor/podsektor nadopunjuje kompetencije učenika iz osnovnoga općeobrazovnog dijela koji je zajednički za cjelokupno strukovno obrazovanje.

Teži se tome da se općeobrazovni dio povezuje sa strukovnim dijelom, odnosno da se sadržaji međusobno povezuju i nadograđuju, a u svrhu postizanja kompetencija potrebnih za strukovnu kvalifikaciju/zanimanje.

Strukovni dio kurikuluma usmjeren je na stjecanje kompetencija za određenu kvalifikaciju, a sastoji se od strukovnih modula, izbornih modula te učenja temeljenog na radu. U 4. ciklusu usmjeren je na stjecanje kompetencija koje su zajedničke svim zanimanjima u sklopu određenoga sektora/podsektora, dok je u 5. ciklusu usmjeren na stjecanje kompetencija za zanimanje u sklopu određenoga sektora/podsektora.

Sektorski dio kurikuluma specifičan je za pojedini sektor/podsektor. Sastoji se od učenja i poučavanja za usvajanje općeobrazovnih ishoda učenja važnih za sektor/podsektor, strukovnih i izbornih ishoda učenja kojima se ustanove za strukovno obrazovanje i učenici/polaznici prilagođavaju svijetu rada te učenja temeljenog na radu. Izborne module, kao dio sektorskoga dijela kurikuluma, nudi ustanova za strukovno obrazovanje prema svojim posebnostima i prema potrebama lokalnoga i regionalnoga gospodarstva i svijeta rada. Sektorski dio kurikuluma određen je sektorskim kurikulumom i kurikulumom za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja.

Odabrani izborni modul kurikuluma omogućuje učenicima/polaznicima specijalizaciju u sklopu kvalifikacije. Na taj način moguć je i brži odziv obrazovnoga sustava na promjenjive zahtjeve svijeta rada.

Učenje utemeljeno na radu obuhvaća sadržaje učenja i poučavanja potrebne za stjecanje kompetencija važnih za rad u određenome sektoru, a posebno onih kojima se usvaja znanje i razvijaju vještine za određeno zanimanje.

4.3.5 Kvalifikacija razine 5

Sadržaji učenja i poučavanja za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 5 sastoje se od strukovnih sadržaja koji usmjeravaju na stjecanje dodatnih kompetencija za određenu kvalifikaciju, odnosno za strukovno specijalističko usavršavanje i osposobljavanje.

Programi za majstore provode se uz najmanje dvije godine vrednovanoga radnog iskustva prema posebnome propisu.

5. ORGANIZACIJA ODGOJNO-OBRAZOVNOGA PROCESA

Organizacija odgojno-obrazovnoga procesa u strukovnom obrazovanju usmjerena je na stvaranje uvjeta za učenje i poučavanje za stjecanje strukovnih kvalifikacija te podrazumijeva:

- organizaciju procesa učenja i poučavanja prema predviđenim odgojno-obrazovnim ciklusima
- osiguravanje uvjeta primjerenih potrebama učinkovitog ostvarivanja procesa učenja i poučavanja
- organizaciju izvođenja učenja temeljenog na radu
- rad na siguran način
- kurikulum za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja kojim se sustavno i kontinuirano usklađuju ciljevi odgojno-obrazovnoga procesa s potrebama svijeta rada i gospodarstva
- omogućavanje nastavka obrazovanja, cjeloživotnog učenja i mobilnosti svim sudionicima u sustavu
- mehanizme horizontalne i vertikalne prohodnosti
- osiguravanje autonomije u izboru sadržaja, metoda i oblika rada nastavnika i mentora u poslodavaca.

Nastavna godina produljuje se najmanje za dva tjedna. Produljenje nastavne godine odnosi se na sve odgojno-obrazovne cikluse te na sve kvalifikacije. Time se, uz ostalo, omogućuje organiziranje dvaju projektnih tjedana, jednoga cjelovitoga provedenog tijekom drugog polugodišta i jednoga koji se može organizirati na različite načine ovisno o potrebama i interesima učenika i mogućnostima ustanove za strukovno obrazovanje. Ustanova za strukovno obrazovanje ima autonomiju u određivanju aktivnosti, sadržaja i načina izvođenja projektnih tjedana. Učenici se upisuju u kurikulume za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja na razinama 3, 4.1 i 4.2 nakon završetka osnovnoškolskog obrazovanja prema zakonskim propisima te pod jednakim uvjetima.

5.1 Struktura strukovne kvalifikacije razine 2

Kvalifikaciju ove razine čine općeobrazovni i strukovni dio kurikuluma u postotnim omjerima prikazanim u tablici 2. Trajanje obrazovanja je do godinu dana. Strukovni dio kurikuluma usmjeren je na kvalifikaciju/zanimanje, a obuhvaća strukovne module te učenje temeljeno na radu. Strukovni moduli oblikovani su prema skupovima ishoda učenja. Učenje temeljeno na radu manjim dijelom ostvaruje se u ustanovi za strukovno obrazovanje, a većim dijelom u svijetu rada u prostorima koji zadovoljavaju uvjete sigurnosti na radu te ostale propise. Strukovnu kvalifikaciju razine 2 upisuju učenici koji su stekli kvalifikaciju razine 1 ili nisu uspjeli steći potrebne ishode učenja razina 3, 4.1 i 4.2, pri čemu im se priznaju ECVET i/ili HROO bodovi stečeni na višim razinama.

SASTAVNICE KURIKULUMA ZA STJECANJE STRUKOVNE KVALIFIKACIJE RAZINE 2		
A.	OPĆEOBRAZOVNI DIO	do 20%
B.	STRUKOVNI DIO	od 80%
B.1	STRUKOVNI MODULI	do 20%
B.2	UČENJE TEMELJENO NA RADU	od 80%
	* USTANOVA ZA STRUKOVNO OBRAZOVANJE	do 20%
	SVIJET RADA CENTAR KOMPETENTNOSTI	do 100%

Tablica 2. - Sastavnice kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 2

* - u odnosu na postotak učenja temeljenog na radu od 80% (B.2)

5.2 Struktura strukovne kvalifikacije razine 3

Upis učenika u kurikulum za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 3 upis je u kvalifikaciju/zanimanje usklađen s potrebama svijeta rada i gospodarstva.

Kvalifikaciju ove razine čine općeobrazovni i strukovni dio kurikuluma u postotnim omjerima prikazanim u tablici 3. Obrazovanje traje jednu do dvije godine. Strukovni dio kurikuluma usmjeren je na kvalifikaciju/zanimanje, a obuhvaća strukovne module te učenje temeljeno na radu. Strukovni moduli oblikovani su prema skupovima ishoda učenja. Učenje temeljeno na radu manjim dijelom ostvaruje se u ustanovi za strukovno obrazovanje, a većim dijelom u svijetu rada u prostorima koji zadovoljavaju uvjete sigurnosti na radu te ostale propise.

SASTAVNICE KURIKULUMA ZA STJECANJE STRUKOVNE KVALIFIKACIJE RAZINE 3		
A.	OPĆEOBRAZOVNI DIO	do 20%
B.	STRUKOVNI DIO	od 80%

B.1	STRUKOVNI MODULI		do 30%
B.2	UČENJE TEMELJENO NA RADU		od 70%
	*	USTANOVA ZA STRUKOVNO OBRAZOVANJE	do 30%
		SVIJET RADA CENTAR KOMPETENTNOSTI	do 100%

Tablica 3. - Sastavnice kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 3

* - u odnosu na postotak učenja temeljenog na radu od 70% (B.2)

5.3 Struktura strukovne kvalifikacije razine 4.1

Upis učenika u kurikulum za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 4.1 upis je u kvalifikaciju/zanimanje usklađen s potrebama svijeta rada i gospodarstva. Kao uvjet za upis za pojedinu strukovnu kvalifikaciju/zanimanje potrebna je dokumentacija koja potvrđuje sposobnost učenika za odabranu strukovnu kvalifikaciju. Trajanje obrazovanja minimalno je tri godine. Kvalifikaciju ove razine čine općeobrazovni dio i strukovni dio kurikuluma koji se sastoji od strukovnog i izbornog modula te učenja temeljenog na radu u postotnim omjerima prikazanim u tablici 4.1. Postoci u tablici 4.1 odnose se na ukupan broj sati tijekom školske godine.

SASTAVNICE KURIKULUMA ZA STJECANJE STRUKOVNE KVALIFIKACIJE RAZINE 4.1					
STRUKTURA/GODINA OBRAZOVANJA		4. CIKLUS	5. CIKLUS		
		1.	2.	3.	
A.	OPĆEOBRAZOVNI DIO		do 25%	do 20%	do 20%
B.	STRUKOVNI DIO		od 75%	od 80%	od 80%
B.1	STRUKOVNI MODULI		do 25%	do 25%	do 25%
B.2	UČENJE TEMELJENO NA RADU		od 45%	od 50%	od 50%
	*	USTANOVA ZA STRUKOVNO OBRAZOVANJE	do 80%	do 25%	do 25%
		SVIJET RADA CENTAR KOMPETENTNOSTI	od 20%	do 100%	do 100%
B.3	IZBORNI MODULI		do 30%	do 30%	do 30%

Tablica 4.1. - Sastavnice kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 4.1

Postoci pod B.1, B.2 i B.3 u oba ciklusa iskazani su u odnosu na strukovni dio (B.)

* - u odnosu na postotak učenja temeljenog na radu od 45% u 4. ciklusu i od 50% u 5. ciklusu (B.2)

4. CIKLUS	
Općeobrazovni dio	Strukovni moduli
Ishodi učenja zajednički svim zanimanjima razine strukovne kvalifikacije 4.1 u sklopu istog sektora/podsektora. Općeobrazovni dio u funkciji je razvoja i strukovnih kompetencija.	Ishodi učenja strukovnih modula temelj su za stjecanje znanja i vještina te pripadajućih kompetencija za pojedino zanimanje. Opseg i sadržaj strukovnoga dijela određen je sektorskim kurikulumom i kurikulumom za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja.
Izborni modul	Učenje temeljeno na radu
Usmjeren je na određeno zanimanje s posebnim naglaskom na primjenu novih tehnologija i na potrebe svijeta rada na lokalnoj razini. Opseg i sadržaj izbornoga dijela određeni su kurikulumom za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja i kurikulumom ustanove za strukovno obrazovanje. Učenik može samostalno odabrati izborne sadržaje u skladu sa svojim interesima.	Usmjereno je na kvalifikaciju za zanimanje, a može se izvoditi u ustanovi za strukovno obrazovanje ako su ispunjeni svi organizacijski uvjeti te na radnome mjestu. Učenici rade u manjim skupinama, što je utvrđeno posebnim propisima.

5. CIKLUS	
Općeobrazovni dio	Strukovni moduli
Ishodi učenja zajednički svim zanimanjima razine strukovne kvalifikacije 4.1 u sklopu istog sektora/podsektora. Općeobrazovni dio u funkciji je razvoja i	Strukovni dio kurikuluma/strukovni moduli utemeljeni su na ishodima učenja usmjerenim na kvalifikaciju za zanimanje. Pretpostavljaju usklađenu organizaciju procesa učenja i poučavanja usmjerenu na stjecanje strukovnih kompetencija

strukovnih kompetencija.	i okruženja za učenje koje odražava stvarnost radnog mjesta. Proces učenja i poučavanja organizira se u obliku modula uz primjenu suvremenih metoda učenja i poučavanja te učenja simulacijom radnih procesa iz svijeta rada.
--------------------------	---

Izborni modul	Učenje temeljeno na radu
<p>Obuhvaća ishode učenja koji dodatno osiguravaju stjecanje strukovnih kompetencija primjenjujući nove tehnologije i odgovore na zahtjeve svijeta rada.</p> <p>Određeni su kurikulumom ustanove za strukovno obrazovanje. Ustanova za strukovno obrazovanje može ponuditi više različitih strukovnih sadržaja koje će učenik samostalno odabrati prema svojim interesima i mogućnostima.</p>	<p>Orijentirano je na zanimanje te se najvećim dijelom izvodi u svijetu rada. Timskim radom i suradnjom nastavnika ustanove za strukovno obrazovanje i mentora u poslodavca, uz razmjenu pedagoške dokumentacije i evidencije, postiže se usklađenost stjecanja ishoda učenja strukovnih modula i učenja temeljenog na radu.</p> <p>Učenje temeljeno na radu provodi se kombinirano u svijetu rada i u ustanovi za strukovno obrazovanje ako ustanova može osigurati stvarne radne uvjete. Kurikulumom za stjecanje kvalifikacije/zanimanja određuje se obujam učenja temeljenog na radu.</p>
<p>Nastavnici usmjeravaju proces učenja i poučavanja prema određenim ishodima učenja/strukovnim kompetencijama, a pri tome imaju visok stupanj autonomije u primjenjivanju obrazovnih metoda i sadržaja čime je otvorena mogućnost stalnog osuvremenjivanja kurikuluma.</p>	

5.4 Struktura strukovne kvalifikacije razine 4.2

Upis učenika u kurikulum za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 4.2 upis je u zanimanje u 4. ciklusu i usklađen je s potrebama svijeta rada, gospodarstva i mogućnostima nastavka obrazovanja na visokim učilištima. Kao uvjet upisa u strukovnu kvalifikaciju razine 4.2 potrebna je dokumentacija kojom se potvrđuje odgovarajuća sposobnost učenika za odabranu kvalifikaciju/zanimanje.

U slučaju kada za to postoji specifična potreba gospodarstva i/ili društva, odnosno kada je riječ o međusektorskoj kvalifikaciji, na razini kvalifikacije 4.2 moguće je upis i u sektor/podsektor.

Trajanje obrazovanja je minimalno četiri godine. Strukturu obrazovanja ove razine strukovne kvalifikacije čine općeobrazovni dio, strukovni dio te sektorski dio u postotnim omjerima prikazanim u tablici 4.2.

Postoci u tablici 4.2 odnose se na ukupan broj sati tijekom školske godine.

SASTAVNICE KURIKULUMA ZA STJECANJE STRUKOVNE KVALIFIKACIJE RAZINE 4.2						
STRUKTURA/ GODINA OBRAZOVANJA		4. CIKLUS	5. CIKLUS			
		1.	2.	3.	4.	5.
A.	OPĆEOBRAZOVNI DIO	do 40%	do 45%	do 45%	do 45%	do 20%
B.	STRUKOVNI DIO	do 30%	od 55%	od 55%	od 55%	od 80%
B.1	STRUKOVNI MODULI	do 30%	do 30%	do 30%	do 30%	do 30%
B.2	IZBORNI MODULI	-	do 30%	do 30%	do 30%	do 30%
B.3	UČENJE TEMELJENO NA RADU	*	od 20%	od 20%	od 20%	od 40%
C.	SEKTORSKI DIO	do 50%	-	-	-	-
C.1	OPĆEOBRAZOVNI I STRUKOVNI MODULI	**	-	-	-	-
C.2	IZBORNI MODULI	**	-	-	-	-
C.3	UČENJE TEMELJENO NA RADU	**	-	-	-	-

Tablica 4.2. - Sastavnice kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 4.2

* - postotak učenja temeljenog na radu određuje se sektorskim kurikulumom (B.3)

** - postotak općeobrazovnih i strukovnih modula, izbornih modula te učenja temeljenog na radu određuje se sektorskim kurikulumom (C.1, C.2, C.3)

Sastavnice kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 4.2 su: općeobrazovni dio, strukovni dio i sektorski dio. Strukovni dio kurikuluma sastoji se od strukovnih modula, izbornih modula i učenja temeljenog na radu. Sektorski dio kurikuluma sastoji se od općeobrazovnih i strukovnih modula, izbornih modula i učenja temeljenog na radu. Sektorski dio kurikuluma određen je u skladu sa zahtjevima pojedinoga sektora/podsektora.

4. CIKLUS		
Općeobrazovni dio	Strukovni dio	
Zajednički je svim zanimanjima razine strukovne kvalifikacije 4.2 u sklopu istog sektora/podsektora. Općeobrazovni dio u funkciji je razvoja i strukovnih kompetencija.	Sastoji se od modula strukovnih sadržaja. Obuhvaća ishode učenja zajedničke za sva zanimanja u sklopu sektora/podsektora. Opseg i sadržaj strukovnoga dijela određeni su sektorskim kurikulumom i kurikulumom za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja.	
Sektorski dio		
Usklađen je s karakteristikama pojedinoga sektora/podsektora i s potrebama svijeta rada i gospodarstva na lokalnoj razini. Može se sastojati od općeobrazovnih i strukovnih sektorskih sadržaja, izbornih sadržaja te učenja utemeljenoga na radu. Omogućuje uključivanje ishoda učenja važnih za sektor/podsektor. Udio pojedinih sadržaja određen je sektorskim kurikulumom. Dio sadržaja sektorskoga dijela kurikuluma može se odrediti kurikulumom ustanove za strukovno obrazovanje te tako omogućiti usklađivanje strukovnoga obrazovanja s potrebama svijeta rada na lokalnoj razini. Proces učenja i poučavanja sektorskoga dijela kurikuluma organizira se u obliku modula.		
Općeobrazovni i strukovni moduli	Izborni moduli	Učenje temeljeno na radu
Općeobrazovni i strukovni moduli obuhvaćaju općeobrazovne i strukovne sadržaje važne za određeni sektor/podsektor, a određeni su u skladu sa sektorskim kurikulumom, kurikulumom za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja i kurikulumom ustanove za strukovno obrazovanje	Određeni su u skladu sa sektorskim kurikulumom i kurikulumom ustanove za strukovno obrazovanje. Učenik može odabrati izborne module u skladu sa svojim interesima. Odabir izbornih modula učenicima omogućava postupno usmjeravanje prema budućoj kvalifikaciji.	Većim dijelom je sektorskoga/ podsektorskoga karaktera i usmjereno je na stjecanje sektorskog znanja i vještina.

5. CIKLUS		
Općeobrazovni dio	Strukovni dio	
Zajednički je svim zanimanjima razine strukovne kvalifikacije 4.2 u sklopu istog sektora/podsektora. Opseg i sadržaj općeobrazovnoga dijela u ovoj sastavnici kurikulumu ovisi o sektoru/podsektoru i strukovnoj kvalifikaciji/zanimanju. Općeobrazovni dio u funkciji je razvoja i strukovnih kompetencija.	Sastoji se od modula strukovnih sadržaja, izbornih modula i učenja temeljenog na radu. Obuhvaća ishode učenja usmjerene na odabranu kvalifikaciju/zanimanje sektora/podsektora. Opseg i sadržaj strukovnoga dijela određen je sektorskim kurikulumom, kurikulumom za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja i kurikulumom ustanove za strukovno obrazovanje.	
Strukovni moduli	Izborni moduli	Učenje temeljeno na radu
Usmjereni su na kvalifikaciju/zanimanje.	Svojim ishodima usmjereni su na odabrano zanimanje, na užu specijalizaciju u sklopu odabranog zanimanja. Omogućuju implementiranje novih tehnologija u proces učenja i poučavanja i njegovu prilagodbu potrebama svijeta rada i gospodarstva na lokalnoj razini. Učenik može samostalno odabrati izborne module u skladu sa svojim interesima, sposobnostima, mogućnostima i sklonostima.	Usmjereno je na stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja.
Sadržaji strukovnoga i izbornoga dijela u korelaciji su s učenjem temeljenim na radu te je potrebno postići usklađenost njihova izvođenja.		

5.5 Struktura strukovne kvalifikacije razine 5

Uvjet upisa na razinu 5 je završena razina 4.1, odnosno 4.2.

Uvjet stjecanja prava izlaska na majstorski ispit je završena razina 4.1 uz najmanje dvije godine vrednovanoga radnog iskustva.

Sastavnice strukovne kvalifikacije razine 5 strukovnoga specijalističkog usavršavanja i osposobljavanja prikazane su u tablici 5. Kvalifikacija sadrži strukovne module i učenje temeljeno na radu.

Opseg i sadržaj strukovnoga dijela određen je sektorskim kurikulumom i kurikulumom za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja.

SASTAVNICE KURIKULUMA ZA STJECANJE STRUKOVNE KVALIFIKACIJE RAZINE 5 - STRUKOVNO SPECIJALISTIČKO USAVRŠAVANJE I OSPOSOBLJAVANJE		
B.	STRUKOVNI DIO	100%
B.1	STRUKOVNI MODULI	do 50%
B.2	UČENJE TEMELJENO NA RADU	od 50%
	* USTANOVA ZA STRUKOVNO OBRAZOVANJE	do 50%
	* SVIJET RADA CENTAR KOMPETENTNOSTI	do 100%

Tablica 5. - Sastavnice kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije razine 5 (strukovno specijalističko usavršavanje i osposobljavanje)

* - u odnosu na postotak učenja temeljenog na radu od 50% (B.2)

5.6 Mogućnosti izbora kurikuluma u ustanovama za strukovno obrazovanje

U ustanovama za strukovno obrazovanje otvorena je mogućnost izbornosti u sklopu sektorskoga dijela kurikuluma radi pozicioniranja u odnosu na druge srodne ustanove. Ustanove mogu izabrati strukovne sadržaje relevantne za lokalnu i regionalnu sredinu i razvoj novih tehnologija.

Izbornost u strukovnome dijelu kurikuluma ostvaruje se mogućnošću odabira izbornih modula, odnosno zanimanja na prijelazu iz 4. ciklusa u 5. ciklus. Tijekom 5. ciklusa izbornim modulima uvelike se omogućava usmjeravanje, odnosno uža specijalizacija u sklopu strukovne kvalifikacije, ali se i omogućava priprema za nastavak obrazovanja.

Učenicima u sektorskom dijelu kurikuluma pruža se mogućnost izbora između izbornih predmeta bitnih za vertikalnu prohodnost i učenja u svijetu rada u stvarnome radnom okruženju.

5.7 Prohodnost

Prohodnost, kao mogućnost promjene tijekom obrazovanja, omogućuje učenicima da tijekom redovitoga strukovnog obrazovanja za određenu strukovnu kvalifikaciju/zanimanje mogu pod određenim uvjetima promijeniti profil i razinu kvalifikacije.

5.7.1 Horizontalna prohodnost tijekom srednjoškolskog obrazovanja

Horizontalnom prohodnošću omogućuje se učenicima da tijekom svojega srednjoškolskog obrazovanja promijene profil i razinu kvalifikacije. Horizontalna prohodnost može biti uvjetovana polaganjem razlikovnih ispita ili

priznavanjem stečenih ishoda učenja. Ovisno o sadržajnim razlikama između kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja ustanove za strukovno obrazovanje koju učenik pohađa i one u kojoj želi nastaviti svoje obrazovanje, utvrđuju se razlikovni sadržaji koje učenik treba svladati te u kojem razdoblju. O potrebi, načinu i tijeku polaganja razlikovnih sadržaja autonomno odlučuje ustanova za strukovno obrazovanje u kojoj učenik želi nastaviti svoje obrazovanje.

5.7.2 Vertikalna prohodnost tijekom srednjoškolskog obrazovanja

Vertikalnom prohodnošću omogućuje se učenicima promjena razine kvalifikacije tijekom redovitoga srednjoškolskog obrazovanja. Promjena razine strukovne kvalifikacije može se uvjetovati dodatnom provjerom postignutih kompetencija. O potrebi, načinu i tijeku polaganja razlikovnih sadržaja, kojima se dokazuje potrebna razina stečenih kompetencija za prelazak s jedne razine kvalifikacije na drugu, odlučuje ustanova za strukovno obrazovanje u kojoj učenik želi nastaviti svoje obrazovanje.

5.8 Grupiranje učenika

Učenici se grupiraju u razredne odjele tako da razredni odjel može pohađati više učenika različitih kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja istog sektora. Broj učenika prema kurikulumu za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja u sklopu istog sektora u jednome razrednom odjelu, kao i ukupan broj učenika u razrednome odjelu, određen je zakonskim propisima.

U sklopu strukovnog obrazovanja učenici mogu izabrati zanimanje, različite module u sklopu zanimanja, strukovne i općeobrazovne skupove ishoda učenja te u skladu s navedenim mogu biti podijeljeni u skupine prema odabranome izboru. Grupiranje učenika nije uvjetovano dobi i godinom obrazovanja koju učenik pohađa, već izborom modula. Grupiranje učenika koje je uvjetovano izborom može se provesti u sklopu ustanove za strukovno obrazovanje koja nudi mogućnost stjecanja odabranih kompetencija, u srodnoj ustanovi, odnosno centru kompetentnosti ako u matičnoj ustanovi nisu zadovoljeni svi materijalni, tehnički i kadrovski uvjeti, ali uz propisan broj zainteresiranih učenika.

6. VREDNOVANJE, OCJENJIVANJE I IZVJEŠĆIVANJE

Vrednovanje u strukovnom obrazovanju odražava ciljeve, vrijednosti i načela *Nacionalnoga kurikuluma za strukovno obrazovanje*.

Pri vrednovanju u strukovnom obrazovanju prihvaćaju se načela i upotrebljavaju oblici vrednovanja navedeni u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije uz nadopunu pristupa karakterističnih za strukovno obrazovanje. Na svim razinama strukovnog obrazovanja uspostavljen je sustav osiguranja kvalitete na temelju ishoda učenja.

Postupci vrednovanja i izvješćivanja tijekom odgoja i obrazovanja u ustanovama za strukovno obrazovanje usmjereni su na praćenje i provjeru postignuća prema ishodima učenja relevantnih kurikularnih dokumenata. Radi toga primjenjuju se postupci unutarnjeg, hibridnog i vanjskog vrednovanja.

Unutarnje vrednovanje provodi se u ustanovi za strukovno obrazovanje i radnom okruženju tijekom cjelokupnoga strukovnog obrazovanja, a provode ga nastavnici i mentori. Učenici samovrednuju svoj rad. Taj oblik vrednovanja bitan je za upravljanje i vođenje procesa poučavanja i učenja te samostalno učenje.

Aktivnosti u procesu unutarnjeg vrednovanja učenikovih postignuća provode se kontinuirano i transparentno poštujući učenikovu osobnost i dajući svima jednaku priliku.

Načini, postupci i elementi vrednovanja postignute razine kompetencija proizlaze iz nacionalnoga, sektorskoga, strukovnoga i predmetnoga kurikulumu. Razine usvojenosti ishoda učenja određene su na nacionalnoj razini iz svih nastavnih predmeta, odnosno odgojno-obrazovnih područja.

Specifičnost vrednovanja u strukovnom obrazovanju provjera je postignuća ishoda učenja temeljenog na radu.

Procjena postignuća ishoda učenja temeljenog na radu određuje se na ljestvici od tri stupnja:

- propisane kompetencije za kvalifikaciju su usvojene
- propisane kompetencije za kvalifikaciju djelomično su usvojene
- propisane kompetencije za kvalifikaciju nisu usvojene.

Kriteriji usvojenosti ishoda učenja određuju se za svaku kvalifikaciju sektorskim kurikulumom, odnosno kurikulumom za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja.

Vrednovanje postignuća učenika za učenje temeljeno na radu provode nastavnici i mentor te o tome vode propisanu pedagošku dokumentaciju i evidenciju. Član školskog povjerenstva za praćenje učenika/polaznika, na osnovi ovjerene propisane dokumentacije, evidentira i prati razinu ostvarenosti ishoda učenja tijekom učenja temeljenog na radu. Mentor učenika na radnome mjestu o provedenom vrednovanju napretka i postignuća izvješćuje ustanovu za strukovno obrazovanje te roditelje/skrbnike. Izvješće mentora sadrži podatke o praćenju napredovanja učenika i temelji se na provjeri postignuća ishoda učenja s pomoću procjena razvoja odgovornosti, samoinicijativnosti i samoregulacije te komunikacije i suradnje.

Za vrednovanje napredovanja učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama u postizanju predviđenih ishoda učenja u svijetu rada izrađuju se posebni popisi za provjeru individualno prilagođeni učeniku. Ako se učenik obrazuje prema osobnome kurikulumu s prilagodbom ishoda učenja, određuju se i osiguravaju sve prilagodbe pristupa učenja i poučavanja te vrednovanja za učenika koje su potrebne na radnome mjestu.

Praćenje ostvarenja ishoda učenja u ustanovama za strukovno obrazovanje usko je povezano s cjelokupnim sustavom kvalifikacija svih obrazovnih razina u Republici Hrvatskoj. Za učenike koji tijekom redovitog obrazovanja ne uspijevaju postići očekivani napredak osigurava se postupak utvrđivanja teškoća s kojima se

učenik susreće te mu se pruža sustavna dodatna potpora u učenju.

Za svaku kvalifikaciju i skup ishoda učenja određuje se obujam, odnosno prosječno ukupno utrošeno vrijeme potrebno za stjecanje te kvalifikacije. Kvalifikacije se mogu iskazati Europskim sustavom bodova strukovnog obrazovanja (ECVET) i/ili Hrvatskim sustavom bodova općeg obrazovanja (HROO) na razinama 2, 3, 4.1 i 4.2 te Europskim sustavom bodova strukovnog obrazovanja (ECVET) ili Europskim sustavom prijenosa i prikupljanja bodova (ECTS) na razini 5.

Time se osigurava sustav kvalitete te omogućava prepoznatljivost kvalifikacija stečenih u Republici Hrvatskoj u hrvatskome i europskome svijetu rada.

Tijekom stjecanja kvalifikacije učenik/polaznik izrađuje mapu radova u kojoj će ujediniti opis kompetencija i dokaze o svim kompetencijama koje je stekao tijekom obrazovanja. Mapom radova učenik/polaznik može se predstavljati poslodavcu.

Vanjsko vrednovanje može se provoditi tijekom strukovnog obrazovanja i u njegovu završnom dijelu, a obuhvaća provjeru učenikovih postignuća ishoda učenja. U vanjskom vrednovanju sudjeluju relevantne ustanove, institucije i gospodarski subjekti koji nisu imali neposrednu vezu s procesom koji se provodi u sklopu ustanove za strukovno obrazovanje, a u svrhu certificiranja, odnosno procjene uspješnosti stjecanja kvalifikacije određene *Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom*.

Kvalifikacije razine **2** završavaju ispitom strukovne osposobljenosti pred stručnim povjerenstvom.

Kvalifikacije razine **3** završavaju izradom i obranom završnoga praktičnog rada pred stručnim povjerenstvom.

Kvalifikacije razine **4.1** završavaju provjerom strukovno-teorijskih sadržaja te izradom i obranom završnoga praktičnog rada pred stručnim povjerenstvom. Time je obuhvaćena ukupnost svih polja učenja (modula) i usvojenost svih zadanih ishoda učenja.

Kvalifikacije razine **4.2** završavaju provjerom strukovno-teorijskih sadržaja te izradom i obranom završnoga rada pred stručnim povjerenstvom. Završni rad projektni je zadatak kojim se zahtijeva samostalnost u analizi problema, mogućim rješenjima i izvedbama rješenja primjenjujući usvojeno znanje i vještine iz općeobrazovnoga i strukovnoga dijela kurikuluma za stjecanje strukovne kvalifikacije/zanimanja. Završni rad obuhvaća ukupnost svih polja učenja (modula) i usvojenost svih zadanih ishoda učenja.

Kvalifikacije razine **5** za strukovno specijalističko usavršavanje i osposobljavanje završavaju provjerom strukovno-teorijskih sadržaja te izradom i obranom završnoga rada pred stručnim povjerenstvom. Time je obuhvaćena ukupnost svih polja učenja (modula) i usvojenost svih zadanih ishoda učenja.

Sastavni dio svjedodžbe o stjecanju strukovne kvalifikacije/zanimanja može biti dodatak svjedodžbi u kojem se

navode sve stečene specifične strukovne kompetencije.

Napomena:

Učenik/polaznik – odnosi se na redovito strukovno obrazovanje, ali i na obrazovanje odraslih polaznika u ustanovama za strukovno obrazovanje i regionalnim centrima kompetentnosti. Na pojedinim mjestima istaknut je samo pojam učenik, što ne isključuje u potpunosti pojam polaznik, već se dio sadržaja prije svega odnosi na učenika.